

Kelő-dűlő: A lelőhely a Sió-csatornától D-re kb. 300 m-re, a Sióút 2. lelőhelytől DK-re elhelyezkedő, a mocsaras, vizenyős területből kiemelkedő úgynevezett 2. dombon, dombháton található. Ezen a területen őskori (bronzkor, mészbetétes kerámia) kerámiatöredékeket találtunk.

Munkatársak: Bajzik Annamária, Nemes Zoltán, M. Aradi Csilla.

KÖLTŐ LÁSZLÓ

318. Sitke, Kuruc-major

(Vas megye) Ő, Ró, Á, Kö

2006. június 26-án terepbejárást végeztünk a lelőhelyen, mely a Lánka-patak enyhén emelkedő K-i dombvonulatán helyezkedik el, hosszan elnyúlva É-D-i irányban. A talaj felszínén a morzsalékos alapkőzet (alginit pala) elszórtan beteríti az egész oldalt. A leletek kb. 250×110 m-es területen szóródtak el. A leletanyag kerámiatöredék, többsége oldal-, valamint fenék- és oldaltöredék. Kevés őskori, valamint római kori, több Árpád-kori és középkori kerámiát gyűjtöttünk.

Munkatárs: Vámos Gábor.

ILON GÁBOR

319. Solt, Járápuszta

(Bács-Kiskun megye) I

2006. december 14-én lelőhelyazonosító terepbejárást végeztünk egy helyi lakos segítségével. Ennek során azonosítottuk a Vezér-halmot, mely természetes földhát-nak bizonyult. Tőle ÉK-re mintegy 200 m-re található egy másik halom, melyen az elmúlt évtizedekben homokbányászás folyt. Az 1990-es évek elején a dombhát Ny-i szélén egy ismeretlen korból származó sírt találtak: homokbányászás közben csekély mélységben emberi koponyát és egy ló lábszárcsontját.

SZENTPÉTERI JÓZSEF

320. Solt, Tételhegy

(Bács-Kiskun megye) B, Ró, N, Á, Kk

A solti útelágazásnál a Kecskemétre és Kiskőrösre vezető (52. és 53. sz.) főutak által közrevett Tételhegyen egy tavaszi és egy kora nyári terepbejárást követően 2006 július 31. és augusztus 18. között ásatást végeztünk. Elsődleges adatokat kívántunk nyerni a 2005-ben azonosított lelőhely és környékének főbb régészeti korszakairól. Az ősz folyamán további terepbejárásokat tartottunk a helyszínen.

Előzetesen tanulmányoztuk a különböző archívumokban őrzött, ill. légi régészeti céllal készült felvételeket. Az ezeken észlelt jelenségek, valamint a terepbejárásokon megfigyelt leletanyag-sűrűség alapján a mintegy százhektáros tanúhegy ÉNy-i nyúlványát választottuk az ásatás helyszínéül. A dombtetőnek ezen a részén korábban középső bronzkori (Vatya-kultúra), késő bronzkori (urnamezős kultra), népvándorlás kori

(avar), Árpád-kori, valamint java középkori edénycserepeket gyűjtöttünk.

A kissé szabálytalan ovális alakú dombháton É-D irányban jelöltünk ki egy, az egész területet keresztül-szelő kutatóárkot. A 275 m hosszú, 4 m széles, 25 m belső osztást követő szelvények területe a hozzá csatlakozó rábontásokkal és egy különálló szelvénnel együtt 1800 m²-t tett ki. Ez a Tételhegy területének mindössze 1,8 ezreléke. Az intenzív mezőgazdasági munkák és a természetes erózió miatt erősen lepusztult felületen a humuszolást követően a jelenlegi felszíntől néhol már 30–40 cm-re, másutt 50–60 cm-es mélységben rajzolódtak ki az objektumok. Az ásatás során erődítésnyomok (többszörösen megújított árok- és sáncrendszer), egy 11. századi soros temető sírjai, kora Árpád-kori és középkori településnyomok (félleg földbe ásott ház kőkemencével, hulladéktároló gödrök sokasága), egy kora gótikus templom és a körülötte lévő temető emlékei kerültek elő.

A felszínen szabad szemmel már nem észlelhető az az út, amely a légi felvételeken jól látható, és már a II. katonai felmérés (1815) területünket ábrázoló szelvényén is megfigyelhető. A Soltról a Tételhegyen át Fülöpszállásra vezető út egyik rövid szakaszát sikerült az ásatási szelvény déli részén átvágni. Feltehetőleg ide lokalizálható – talán a 11. századi temető előzményeként – az 1907-ben talált honfoglalás kori női temetkezés, amelynek hitelesítése még nem történt meg. A középkori gödrökkel bolygatott temetőben nyújtott vázas, K-Ny tájolású sírokat tártunk föl: a keltező leletanyagot bronzékszerek (bordázott S-végű hajkarika, sima huzalkarperec, vékony huzalgyűrű) alkotják. A domb közepén helyezkedik el az eddigi leletanyaga alapján kora gótikusnak tartható templom: a körülötte lévő temetkezések leletei közül a bronz pártadíszek említendőek. Az ugyanitt megfigyelt torony(?) alapozó árkaikat kitöltő törmelékrétegben többszínű festett freskómaradványokat, valamint római korra utaló tegula- és imbrex-töredékeket is találtunk. A templom középső részén egy kemény mészkőből faragott talpas keresztelőmedence egyharmadnyi része, valamint kör alakú alapozása került felszínre.

A dombot körülölelő, tekintélyes méretű szárazárok az É-i oldalon mintegy 10 m széles és 2 m mély lehetett, melynek mentén hasonló szélességű sánc futott körbe. E védmű egyelőre nem tisztázott korú megújítására két keskenyebb árok, ill. a hozzájuk tartozó kisebb sáncok utalnak.

Az előző idényben végzett geológiai fúrások eredményei mind a dombot övező árkokra, mind a közepén lévő épületre vonatkozóan beigazolódtak. A mostani ásatás során négy helyszínen végeztünk fúrásokat, melyekkel az egyelőre hozzá nem férhető rétegekről szereztünk előzetes információkat. Így tudjuk többek között, hogy a Tételhegy ÉK-i részén feltételezett mesterséges vágatóknál (a helybeliek szerint „barlangoknál”) a tanúhegy belsejében levő kőzet teteje átlag 1,4–2,5 m-re van a jelenlegi felszín alatt, a legmélyebb 4,1 m-nél volt a domb széle felé. A légi felvételek tanúsága szerint a Té-

telhegy középső részét félkörívben átfogó, keresztirányú árok szélességét is a kézi fúróval végzett fúrásorozattal állapítottuk meg: az erősen leszántott területen is 130 cm mélységet mutató árok 20 m széles lehetett.

Az ásatás helyszínéül szolgáló területet a rajta levő épület alapján Templom-dombnak neveztük el. Ettől DNy-ra, a légi felvételeken háromszög formájú alakzatot mutató dombvonulaton számos őskori, népvándorlás kori és Árpád-kori kerámiát, valamint középkori tetőfedő cserepet gyűjtöttünk.

A Tételhegy DNy-i részén álló facsoport mellett, a domb hajlatában egy a középső bronzkori Vatyakultúrához tartozó sír szétszántott maradványait gyűjtöttük össze: urnatöredékeket, szemüvegspirál alakú bronzdísz és bronzgyűrűt.

A leletanyag a kecskeméti Katona József Múzeumba került.

Munkatársak: Somogyvári Ágnes, V. székely György, Cséki Andrea, Mészáros Mónika, Rosta Szabolcs régészek (KJM), Holl Balázs informatikus (MNM), Aradi Szilveszter geológus egyetemi hallgató. A légi felvételeket László János és Jászai Balázs, a Civertan Grafikai Stúdió munkatársai készítették; geodézia és térinformatika: Arceodata 1998 Bt.

SZENTPÉTERI JÓZSEF

321. Solymár, vár (Pest megye) Kő

A solymári vár 2006 tavaszától szeptemberig zajló helyreállításával, műemléki bemutatásával kapcsolatban és azzal párhuzamosan alapvetően három területen került sor régészeti kutatásokra.

Mindenekelőtt elbontottuk a K-i és ÉK-i várfalszakaszok területén a 2005. évi munkák során meghagyott tanúfalakat, a palotaépület 2000. évben részben téves helyen, rossz minőségben megépített É-i falát, valamint kiástuk azt a két alaptömböt, mely a feltételezhető várkapu helyén készült rekonstrukciót volt hivatott befoglalni. Emellett feltártuk az É-i várfal 2005-ben még kibontatlanul maradt szakaszát illetve annak a legtöbb esetben itt is csupán a helyét. Itt (ahogy a Ny-i és a DNy-i szakaszon is) a terveknek megfelelően meg is épült a várfalrekonstrukció.

Régészeti kutatás keretében került sor a palotaépület alsó szintjének – ugyancsak az építési munkák, így az ide tervezett téglapadló miatt szükségessé vált – szintsüllyesztésére. Míg a K-i térrészben csupán egy vékony, újabban bolygatott feltöltés alatt jelentkezett a homokkő altalaj – ugyanakkor innen több, erősen töredékes édesvízi mészkőfaragvány is előkerült, ezeket talán már az 1920-as években megtalálta Valkó Arisztid – Ny-on már bolygatatlan rétegsort vizsgálhattunk. Kiderült, hogy a térrész közepén egy közel 150 cm széles, ismeretlen kiterjedésű gödör található, mely minden valószínűség szerint egy itteni, mélyebb pinceág a természetes homokkőben kialakított „boltozata”

átszakadásával keletkezett. Ezt ugyan csak részlegesen kutathattuk, azt azonban így is megállapíthattuk, hogy ugyanaz a jellegzetes vörös, kevert – különösen sok téglát tartalmazó – „salakos” réteg tölti ki, melyet a hosszfalak mellett korábban néhol 100 cm-es vastagságban is megfigyelhettünk a homokkő altalajon húzódó vékony agyagréteg felett. Innen egy – a korábbiakkal megegyező típusú – reneszánsz nyíláskeret is előkerült.

A legjelentősebb feladat a palotaépület Ny-i oldalához csatlakozó, mintegy 10×5 m-es belméretű úgynevezett mélypince kutatása volt. Ennek feltárására már korábban kísérletet tettünk, e munkát azonban most sem sikerült teljesen befejeznünk. A korábbi feltételezésekkel szemben azt mindenesetre egyértelműen megállapíthattuk, hogy a pince falainak részleges bontására/pusztulására nem a 18. században került sor – legfeljebb a felső, mintegy 150 cm vastag feltöltődés tekinthető bolygatottnak. Az is nyilvánvalóvá vált, hogy itt nem egy törmelékdomb, hanem egy sekély mélyedés mutatkozott a Valkó Arisztid által megkezdett kutatások idején. Mivel emellett a feltárás során átvágott, mintegy 450 cm vastag rétegsor szinte minden egyes rétege a pincetér közepe felé lejtett – ezt főképp a Ny-K-i tengelyben lehetett jól dokumentálni –, megfogalmazhattuk azt a feltevést, miszerint ezen épületrész felett a földszinten/emeleten egykor nem emelkedett magasabb kőépület. Ennek markáns omlási/pusztulási/bontási rétege ugyanis sehol nem mutatkozott – ehelyett inkább egy folyamatos bemosódásból eredeztethető, csupán kevesebb törmelék tartalmazó réteget figyelhettünk meg a pince közepén. Csak az oldalfalak mellett figyelhettünk meg jelentősebb köves omlásréteget – ez utóbbi azonban leginkább az egykor legalább a D-i udvarszintig állt kőfalak koronájának pusztulásából is eredeztethető. Ugyanakkor a pince mélyebb szintekig kutatott K-i; részén egy, néhol a 100 cm-es vastagságot is meghaladó, barnászvörös „salakos” betöltődést találtunk, mely egyértelműen egy leégett faszerkezet hagyatékának – faelemek lenyomatát megőrző patics illetve vakolat, hatalmas mennyiségű, igen különböző méretű vasszeg – bizonyult. Mivel a pince Ny-i részéről ez a betöltés még nem ismert, nem bizonyítható, de erősen valószínűsíthető, hogy e rétegsor az épület egykori – ezek szerint faszerkezetű fallal épített – földszintjéből vagy emeletéből származhat. Úgy ez utóbbi réteg, mint a felette és alatta megfigyelt, pontosabban még nem mindig értelmezhető további rétegek különösen gazdag leletanyagot (vastárgyakat, köztük fegyvereket és lószerszámokat, külföldi és hazai asztali- és konyhaedényeket, kályhaszemeket, majolika padlótéglák kis töredékeit, csonttárgyakat) tartalmaztak a 16. sz. első feléből.

Míg Ny-on az eddigi kutatások során csak egy alig több mint 300 cm-es betöltést termeltünk ki, K-en még további 150 cm-rel mélyebbre hatoltunk, sőt egy kis szondában további 100 cm-t mélyítettünk. Lényegében ebben a mélységben – a D-i udvar szintje alatt közel 7 m-rel – került elő a mélypince K-i falában annak a